Олег Проців

Торгівля кошерним м'ясом у Галичині кінця XIX – початку XX століття

Кожна релігія показує шлях до Бога через віровизнання та дотримування приписів, які окреслюють діяльність людини та спонукають до певних дій. На адептів авраамістичних релігій (юдаїзму, християнства, ісламу) покладено обов'язок обмеження у споживанні їжі. Якщо у християнстві та ісламі це – пости, то в юдаїзмі приписи визначають споживання кошерної їжі. Кошерний з еврейської (гебрейської) мови перекладається як «чистий і придатний до споживання». Антонімом було слово «трефний» (нечистий)

Історичні джерела, торгівля кошерним м'ясом у Львові у 1884 році було перенесено на площу Святого Теодора. У 1905 році за рішенням Львівського магістрату біля костелу святої Анни був організований ринок, на якому щодня можна було купити кошерне м'ясо від провінційних продавців. У цьому ж році кошерним м'ясом у Львові торгували по вул. Замковій. Тоді ж на засіданні Львівського магістрату було ухвалене рішення про відкриття торгівельної ятки біля костелу святої Анни при вулиці Янівській під парканом з лівої сторони. Вказувалось, що тут було зручно торгувати, так як всі 30 торгових місць мали дашки від дощу. Щодня на площі Стрілецькій добре продавалось дешеве м'ясо. Щоденний торг складав 500 кг. Всього у 1905 році було три місця, де у Львові можна було купити кошерне м'ясо. У 1909 році кошерне м'ясо у Львові можна було вже купувати в семи ятках. Лише за вересень м'ясом тут отоварилось 33460 львів'ян, усі купили 28529 кг м'яса. Найбільшим попитом користувалась яловичина. У ятці по вулиці Краківській отоварилось 6839 осіб, на площі Ринок – 6508, на Галицькій площі – 5842, по вул. Пельчинській – 4342, по вул. Шептицьких – 3607, по вул. Солодовій – 3562. Окремо кошерне м'ясо продавалось по вул. Ваговій, де його купили 2760 осіб. Також кошерне м'ясо у Львові можна було придбати не лише на риках, але й у магазині по вул. Цибульній.

Крім реалізацією кошерних продуктів на ринку, у Галичині існувало багато фірм, які займались цими продуктами поза ним. У тогочасній періодичній пресі рекламували фірми, які торгували кошерним м'ясом.

Зокрема, у Львові була зареєстрована фірма «А. Фінкельштейн», яка торгувала на площі Голуховського. Також у Львові по вулиці Газовій, 10 існувала фірма «Бланкштейн і Франкель». Відповідно до реєстру фірм від 5 травня 1922 року у Львові по вул. Вибрановського, 2 знаходилась фірма «Брати Фінкельштейни».

Також аналогічні фірми існували в інших містах Галичини. Так, у Тарнові була зареєстрована фірма «Самуель Енгельгарт & Генрик Шварц», яка займалась торгівлею кошерним м'ясом. У Кракові цим промислом займались фірми «Емануель Гласер» по вул. Божого тіла, 10, Бернарда Гронера по вул. Краківській, 17, Хірша Майєрчика, вул. Краківська, 6, у Перемишлі – Ушера Гютлера, у Стрию Якоба Собеля по вул. Костюшки, 10.

Кошерне м'ясо обкладалось споживчим податком, кошти від якого йшли на релігійні потреби єврейської громади. 13 січня 1878 року вийшло розпорядження фінансової дирекції Галичини L. 21589, яке визначало величину податку. Відповідно до розпорядження Міністерства внутрішніх справ та за погодженням з Міністерством фінансів від 10 січня 1881 року L. 13170 визначати величину податку мали можливість місцеві органи влади і спрямовувати 50% споживчого податку від кошерного м'яса на місцеві потреби. Відповідно до Декрету від 18 березня 1819 року L. 8006 було організовано Східногалицький фонд, який наповнювався кошерним податком.

Адмініструванням кошерного податку займалась спеціально організована дирекція, яка знаходилась у Львові. Дирекція поширювала свою діяльність на всю Галичину. У 1897 році роботу дирекції очолив Франк Кратер.

Тогочасна статистика відзначала, що дохід міста Бережани від податку за реалізацію кошерного м'яса щорічно становив 4000 золотих. На 40 % з цього податку у Кракові утримувалась лікарня, в якій лікували 80 хворих. У 1819 році дохід від сплати кошерного податку становив 40797 золотих. Передача компетенції визначати рівень оподаткування на місцевий рівень мала й багато негативних аспектів, які проявлялись у незадоволенні серед єврейських громад. Зокрема в 1899 році через підняття місцевим рабином кошерного податку від 1,7 золотого до 2,5 золотого за забиття однієї тварини застрайкували єврейські різники. Страйк тривав більше тижня. Тогочасні дослідники відзначали, що у

піднятті кошерного податку напряму зацікавлені рабини, так як з цього податку кошти йшли йому на заробітну плату, а про негативний вплив, що призводить до загального здорожчання харчових продуктів, вони не думали, а переживали лише, щоб втриматись при владі.

Про важливість визначення плати кошерного податку свідчить й той факт, що це питання розглядали 11 червня 1901 року в Австрійському парламенті. Міністр освіти Австро-Угорської імперії п. Кремп зазначив, що відповідно до Закону від 1890 року в імперії зареєстровано 253 єврейські гміни, в тому числі у Галичині – 127. Він звернувся до місцевої влади, щоб по можливості не встановлювати високі податки на кошерне м'ясо, так як їх тягар перекладається на споживачів.

Одним з негативних чинників, через який піднімалась ціна на кошерне м'ясо були соціальні конфлікти. Однією з форм конфлікту був страйк. Так, у середу, 26 липня, 1905 року у Львові застрайкували єврейські різники, протестуючи проти оптових поставок живої ВРХ, ціни на які були високими. У свою чергу, торгівці живим товаром вказували, що це - ринкові ціни, і вони підвищились у зв'язку з тим, що на віденському та німецькому ринках підвищились ціни, і багато торгівців переорієнтувались на ці ринки, а у Галичині залишається товар гіршої якості. Головними оптовими торгівцями у той час були Антоній та Станіслав Мокрицькі, Баршевський, Ян Деметер. З метою зниження соціальної напруги та зменшення ціни на кошерне м'ясо місцева влада дозволила оптовим постачальникам організувати власними силами його продаж. Слід відзначити, що аналогічні страйки єврейських різників відбувались у Варшаві, і через це ціна кошерного м'яса піднялась на 5 копійок за кілограм.

З метою монополізації ринку м'ясної продукції в деяких районах Нью–Йорку євреї збунтувались і не давали можливості християнам купувати м'ясо в християнських магазинах. Щоб відлякати покупців, при виході з магазину вони обливали набутий товар нафтою. Для врегулювання ситуації знадобились тисячі поліцейських. Внаслідок таких дій багато християнських продавців закрило свої магазини, м'ясо подорожчало в ціні.

Така ж ситуація спостерігалась й у Тарнові. З допомогою місцевої влади там у 1905 році відкрилось 5 яток для продажу м'яса. Щодня реалізовували по 400 кілограм м'яса. З метою отримати монопольне становище євреї на засіданні міської ради зчинили скандал, а по всіх парканах розвісили оголошення: «Євреї! Будьте обережні! Не купуйте на торговиці м'ясо, вони не є кошерним. Єврейська громада».

Історія торгівлі, податків та мита

ЗАЯВКА *на участь у Х ІІ міжнародній науковій конференції*

Прізвище Проців
Ім'я Олег
По батькові Романович
Науковий ступінь - кандидат наук з державного управління
Вчене звання -
Установа (організація): Івано-Франківське обласне управління лісового та мисливського господарства
Посада: Старший статистик

Тема доповіді

Торгівля кошерним м'ясом у Галичині кінця XIX – початку XX століття

Координати для контакту:

Адреса Проців Олег Романович, вул. Козацька, 1, м. Івано-Франківськ 76019
Телефон, 050-433-63-22, 098-224-58-23 e-mail: oleg1965@meta.ua